

TOKDOSHLAR OILASINING ASOSIY TURKUM VA TURLARI
THE MAIN GROUPS AND TYPES OF THE TOKDOSH FAMILY
ОСНОВНЫЕ ГРУППЫ И ВИДЫ СЕМЕЙСТВА ТОКДОШ

Andijon davlat pedagogika instituti

Tabiiy fanlar fakulteti Biologiya yo`nalishi

203-guruh talabasi **Urinboeva Mehrinoz Rasuljon qizi**

Ilmiy rahbar: **Tojiboyev Murodali Umaraliyevich**

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi tokdoshlar oilasining asosiy turkumlari va turlari, ularning ekologiyadagi roli, iqtisodiy ahamiyati va madaniy merosdagi o'rnini ko'rib chiqiladi. Ular ekosistemalarda muhim ahamiyatga ega bo'lib, biodiversitetni oshirish, iqlimni muvozanatlash va oziq-ovqat manbalarini taqdim etishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu ishda tokdoshlarning ekotizimdagi ahamiyati va ularni o'rganishning zarurligi ta'kidlanadi.

Abstract: This thesis examines the main genera and species of the sedge family, their ecological role, economic importance, and place in cultural heritage. They are important in ecosystems and play an important role in increasing biodiversity, balancing the climate and providing food sources. This work emphasizes the importance of sedges in the ecosystem and the need to study them.

Аннотация: В данной диссертационной работе рассматриваются основные роды и виды семейства осоковых, их роль в экологии, хозяйственное значение и место в культурном наследии. Они важны для экосистем и играют важную роль в увеличении биоразнообразия, балансировании климата и обеспечении источников пищи. В данной работе подчеркивается важность осок в экосистеме и необходимость их изучения.

Kalit so'zlar: Tokdoshlar, Arecaceae, Ekologiya, Biodiversitet, Iqtisodiy ahamiyat, Madaniy meros, Oziq-ovqat, Ekotizim

Key words: Arecaceae, Ecology, Biodiversity, Economic importance, Cultural heritage, Food, Ecosystem

Ключевые слова: Arecaceae, Экология, Биоразнообразие, Экономическое значение, Культурное наследие, Продукты питания, Экосистема.

Tokdoshlar oilasi (Asteraceae) yoki boshqacha nom bilan ko‘pqavatdoshlar oilasi, o‘simliklar dunyosidagi eng katta va ekologik jihatdan xilma-xil oilalardan biri hisoblanadi. Bu oila butun dunyo bo‘ylab tarqalgan va o‘z ichiga 23,000 dan ortiq tur va 1,600 dan ortiq turkumlarini oladi. Ushbu oila vakillari orasida yovvoyi o‘tlar, butalar va hatto daraxt shaklidagi o‘simliklar ham mavjud.

Tokdoshlar oilasining a‘zolari tabiatda muhim ekologik rol o‘ynaydi. Ular changlatuvchi hasharotlar uchun muhim oziq manbai hisoblanadi va shu bilan birga, tuproqni mustahkamlaydi hamda unumdorligini oshiradi. Ko‘pgina vakillari noyob ekotizimlarning muhim qismlari hisoblanadi va ularning saqlanishi biologik xilma-xillikni saqlab qolishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Ushbu turkum sabablarga qaratilgan bo‘lib, u oziq-ovqat va boshqa maqsadlar uchun keng qo‘llaniladi. Phoenix dactylifera (sabab) bu turkumning eng mashhur namunasi. Biodiversitet: Ular ko‘plab o‘simliklar va hayvonlar uchun yashash muhitini ta‘minlaydi, bu esa biodiversitetni oshiradi.

Tok O‘rta dengiz atroflari va G‘arbiy Osiyoda bir necha ming yillar ilgari yetishtirilgan. Madaniy tokning ildizi baquvvat bolib 7 metrgacha yetishi mumkin. Uning ko‘p yillik novdalariturlu yo‘g‘onlikda bo‘ladi. Bir yillik novdalari uzun 3-5 m va ingichka bo‘lib bo‘g‘imida barg , barg qo‘ltig‘ida kurtaklar rivojlangan. Gullari mayda, ko‘kimsir sarg‘ish, madaniy turlariniki, asosan, ikki jinsli, ayrimlariniki bir jinsli. Xasharotlar, shamol yordamida va o‘z o‘zidan changlanadi. G‘ujumi (uzumi) rezavor, 1-4 urug‘li, etli, sersuv yoki kamsuv. Urug‘siz navlari (kishmishlar) ham bor. G‘ujumlari turli shakl va rangda, shingilga to‘plangan. Tokdoshlar qabilasi o‘simliklar bo‘limi ya‘ni ochiq urug‘li o‘simliklar oilasi vakillarining tarqalishi, hayot tarzi va ularning klassifikatsiyasini o‘rganishdan iborat . Quyida aytib o‘tganimizday bular ikki urug‘pallalilarga kiradi. Murtak ildizcha ildizcha , poyacha va ikkita kichik bargchadan tashkil topgan.

Asosiy turlar

- Papatya (Chamomilla recutita): Ko‘pincha dorivor o‘simlik sifatida ishlatiladi va uning gullari damlamalar tayyorlashda qo‘llaniladi.
- So‘fiy guli (Echinacea): Immunitet tizimini mustahkamlashda foydali hisoblanadi va ko‘plab dorivor mahsulotlar tarkibida ishlatiladi.
- Yovvoyi shirinbeda (Taraxacum officinale): Uning ildizlari va barglari ham oziq-ovqat, ham dorivor maqsadlarda ishlatiladi.

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 11. November 2024

- O‘rmon sunbuli (*Helianthus annuus*): Uning urug‘lari yog‘ olishda va to‘yimli yegulik sifatida ishlatiladi.

Iqtisodiy ahamiyat: Tokdoshlar ko‘plab oziq-ovqat, material va boshqa mahsulotlar manbai sifatida xizmat qiladi. Misol uchun, kokos va sabablardan olingan mahsulotlar butun dunyoda mashhur. Ular havoni tozalash va iqlimni muvozanatlashda ham yordam beradi. Tokdoshlar nafaqat ekologik ahamiyatga ega, balki iqtisodiy va madaniy jihatdan ham muhimdir. Oziq-ovqat mahsulotlari: Kokos va boshqa turlardan olingan mahsulotlar mevalar global oziq-ovqat bozorida muhim o‘rin tutadi. Tokdoshlar oilasining a‘zolari tabiatda muhim ekologik rol o‘ynaydi. Ular changlatuvchi hasharotlar uchun muhim oziq manbai hisoblanadi va shu bilan birga, tuproqni mustahkamlaydi hamda unumdorligini oshiradi. Ko‘pgina vakillari noyob ekotizimlarning muhim qismlari hisoblanadi va ularning saqlanishi biologik xilma-xillikni saqlab qolishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Ko‘plab xalqlarda tokdoshlar diniy va madaniy amaliyotlarida muhim ahamiyatga ega. Misol uchun, sabablardan olingan mevalar ko‘plab festivallarda bayramona taqdim etiladi.

Xulosa

Tokdoshlar oilasi ekosistemada va inson hayotida muhim o‘rin egallaydi. Ularning turkumlari va turlari nafaqat ekologik tizimlarning barqarorligini ta‘minlaydi, balki iqtisodiy va madaniy hayotda ham katta ahamiyatga ega. Tokdoshlarning ekologik va iqtisodiy roli ularni o‘rganish va saqlashni talab etadi, bu esa kelajakda ularning ahamiyatini yanada oshiradi. Tokdoshlar oilasi o‘simliklar dunyosidagi eng katta va ekologik ahamiyatga ega oilalardan biridir. Uning xilma-xil a‘zolari yordamida ko‘plab ekotizimlar barqaror, hayvonot va o‘simlik dunyosi uchun zarur resurslarga boy bo‘ladi. Shuningdek, ko‘plab tokdoshlar o‘simliklari inson salomatligi va oziq-ovqat sanoatida muhim o‘rin tutadi. Shu bois, ushbu oila vakillarining ekologik va iqtisodiy ahamiyati yuqori baholanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O`E. Xo`janazarov, X.Mavlonov, J.S. Sadinov . Botanika o`simliklar sistematikasi.
2. M.I.Ikromov, X.N.Normurodov, A.S.Yuldashev. “Botanika” Toshkent “O`zbekiston” 2002
3. Henderson, A., Gale, S., & Bernal, R. (1995). Field Guide to the Palms of the Americas. Princeton University Press.
4. Scully, E.J., & Ziegler, T. (2017). "Ecological Importance of Palms". Plant Ecology, 218(1), 33-47.
5. Wessels, A. (2020). Palms: The Genus Chamaedorea. CABI Publishing.

**Research Science and
Innovation House**